

Van Batenburg, E. (2018). *Fostering oral interaction in the EFL classroom: assessment and effects of experimental interventions*. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam. ISBN 978-94-92497-03-01. 198 blz.

Eigenlijk is iedereen in onderwijsland het er wel over eens: als je een taal goed wilt leren, zul je die taal moeten gebruiken. En taalgebruik leren we nu eenmaal niet uit een boekje. Van alle vaardigheden is gesproken interactie de vaardigheid die het dichtst in de buurt komt van het authentiek gebruiken van taal. En als we het daarover eens zijn, lijkt het verwonderlijk dat gesproken interactie nauwelijks aan bod komt in de beoordeling van taalvaardigheid. De CITO-eindtoetsen (in het CSE) richten zich op een bepaalde vorm van leesvaardigheid, en in het VO-volgsysteem komt daar de woordenschat bij, maar productieve vaardigheden worden niet getoetst, laat staan gesproken interactie. De reden hiervoor is duidelijk vanuit het perspectief van de taaltoets: een taaltoets moet snel en gemakkelijk kunnen worden uitgevoerd, snel en eenduidig kunnen worden geanalyseerd, en de toets moet betrouwbaar zijn: als dezelfde leerling de toets nog een keer uitvoert, moet dat leiden tot hetzelfde resultaat. Dat gaat goed met een meerkeuzetoets van leesvaardigheid. De toets is betrouwbaar en

kan door de grote steekproef het taalvaardigheidsniveau met decimale nauwkeurigheid vaststellen. De vraag is alleen in hoeverre we de daadwerkelijke taalvaardigheid meten met zo'n toets. Als we dat willen, is er duidelijk behoefte aan een betrouwbaar instrument voor het meten van gesproken interactie. Een uitdaging waar commerciële toetsbedrijven zich nauwelijks aan durven wagen, omdat het toetsen van gesproken interactie aanzienlijk ingewikkelder is dan van leesvaardigheid of woordenschat. Het beoordelen van gesprekken is tijdrovend en is afhankelijk van een complexe veelheid aan factoren die eenduidige en betrouwbare analyse van de resultaten erg lastig maakt. Eline van Batenburg pakt deze handschoen op in haar onderzoek naar gesproken interactie in het Engels door Nederlandse leerlingen op het vmbo, en doet hiervan helder verslag in haar proefschrift.

Omdat het curriculum van het talenonderwijs in Nederland bijna geheel wordt gestuurd door methodes, begint Van Batenburg haar proefschrift met een bespreking van de manier waarop gesproken interactie voorkomt in gangbare methodes voor Engels als *Stepping Stones*, *New Interface* en *All Right!* De analyse richt zich vooral op de mate waarin de 10%-15% aan interactieoefeningen in deze methodes leiden tot daadwerkelijke communicatieve interacties. De analyse laat zien dat interactie vooral wordt ingezet voor op vorm gebaseerde taal oefeningen, en dat interactie-

strategieën nauwelijks aan de orde komen. De focus tijdens de oefeningen ligt in meeste gevallen op correctheid van het gebruik van de vormen (bij *New Interface* en *All Right!* in meer dan 90% van de oefeningen). Aandacht voor het communicatieve doel van de interactie is opvallend afwezig in vrijwel alle gevallen.

Het tweede gedeelte van het proefschrift van Van Batenburg richt zich op de beoordeling van gesproken interactie. In een eerste onderzoek gaat het om de betrouwbaarheid en de validiteit van de beoordeling. Betrouwbaarheid richt zich op de vraag of we hetzelfde resultaat krijgen als we opnieuw meten en of het resultaat voor iedereen hetzelfde meet. Validiteit gaat over de relatie met de werkelijkheid: toetsten we wel echt gesproken interactie in het Engels? Voor dit doel heeft zij een instrument ontwikkeld waarin leerlingen gesprekken voeren met een getrainde volwassen gesprekspartner. De gesprekspartner houdt zich zorgvuldig aan een vooraf opgesteld script. De gesprekstaak zijn zo gekozen dat ze aansluiten bij de vmbo-opleiding van de leerlingen, zoals het uitleggen van de werking van een *key card* om een hotelkamer binnen te komen, naast opdrachten in de persoonlijke sfeer, zoals aan een vriend uitleggen hoe je een appeltaart moet bakken. De taken worden beoordeeld op zowel de communicatieve vaardigheden als de correctheid van het taalgebruik. Een degelijke statistische toets toont aan dat het instrument betrouwbaar kan worden ingezet. Voor het vaststellen van de validiteit laat Van Batenburg zien dat de resultaten gelijk op gaan met een vocabulairetoets die dezelfde leerlingen hebben afgelegd. De conclusie van het onderzoek is dan ook dat het ontwikkelde instrument voor het toetsen van gesproken interactie van deze groep leerlingen (vmbo-3) zowel betrouwbaar als valide is.

In het derde deel van haar proefschrift gaat Van Batenburg na of een lesprogramma met aandacht voor gesproken interactie suc-

cesvol is. Hiervoor heeft zij lesprogramma's ontwikkeld waarin verschillende vormen van instructie gedurende 9 weken werden gegeven aan ongeveer 200 derdeklas-leerlingen, verdeeld over 10 groepen op drie verschillende vmbo-scholen. De vier instructievormen, 'reguliere les', vormgerichte interactie, taalgerichte interactie en strategiegerichte interactie, waren erop gericht om te onderzoeken in hoeverre de mate van aandacht voor vorm en communicatieve strategieën bijdraagt aan drie verschillende aspecten van taalvaardigheid: correctheid van taalgebruik, het succesvol uitvoeren van een communicatieve taak en het oplossen van communicatieve problemen. In alle interactielessen werd geoefend op interactie in de professionele context. Aan het eind van de lessenserie voerden alle leerlingen de toets uit zoals beschreven in het tweede deel van het onderzoek. De resultaten van het onderzoek laten zien dat alle drie de vormen van interactielessen leiden tot een beter resultaat dan de reguliere les, op elk van de drie aspecten van taalvaardigheid. Dit verschil was zeer overtuigend bij de professionele taken (hotelkamer), maar niet bij taken in de persoonlijke context (appel-taart). Kennelijk zijn de leerlingen niet goed in staat om taken toe te passen in contexten die anders zijn dan waarin ze zijn geoefend. Opvallend was overigens dat er geen duidelijk verschil was tussen de drie vormen van interactielessen. Iedere vorm van interactieles was succesvol, ongeacht de hoeveelheid focus op vorm en ongeacht de relatieve 'geslotenheid' van de opdracht.

In het vierde deel van het proefschrift onderzoekt Van Batenburg of en hoe de verschillende lesvormen zoals beschreven in deel drie invloed hebben op het zelfvertrouwen, de bereidheid tot spreken en het plezier van de leerlingen. Daartoe is bij ongeveer 150 leerlingen die deelnamen aan het onderzoek een uitgebreide vragenlijst afgenomen, waarin ook hun taalachtergrond en hoeveelheid

taalcontact werden meegenomen. De resultaten van dit onderzoek laten zien dat de verschillende lesvormen invloed hebben op het zelfvertrouwen van de leerlingen. Het zelfvertrouwen nam toe bij meer 'open' opdrachten (information gap taak) in combinatie met nadruk op het oefenen van communicatiestrategieën, terwijl in vormgerichte lessen het zelfvertrouwen gelijk bleef. Het toegenomen zelfvertrouwen werd ook geïdentificeerd als een verklarende factor van leersucces. Geen verschil werd gevonden voor het plezier dat de leerlingen beleefden aan de lessen. Een opvallend resultaat was dat de bereidheid tot spreken in alle lesvormen juist afnam.

Het proefschrift van Van Batenburg is een prettig leesbaar en zeer helder opgebouwd verslag van een sterk vernieuwend onderzoek. Het is het eerste onderzoek dat verschillende aspecten van gesproken interactie belicht met een grondig en sterk uitgevoerd design. Het onderzoek is vernieuwend omdat het ons in staat stelt gesproken interactie op een betrouwbare manier te toetsen. Het is ook vernieuwend omdat het zich richt op een groep vmbo-leerlingen voor wie het effectief gebruiken van het Engels in een professionele context een zeer belangrijke meerwaarde van hun toekomstige werkzaamheden vormt. Ten slotte is het onderzoek vernieuwend omdat het zich richt op een breed scala van belangrijke aspecten van taalvaardigheid, inclusief de effecten van onderwijsmethoden en inclusief een aantal relevante affectieve factoren van de leerlingen. De methodologie en statistiek van het onderzoek is sterk en gebaseerd op recente inzichten op dit gebied. Natuurlijk kent het onderzoek ook een aantal zwakkere schakels. Zo is het jammer dat het aantal leerlingen in de experimentele lesgroepen (ongeveer 5-8 leerlingen) niet hetzelfde was als bij de controlegroep (19-25 leerlingen). In onderwijs aan kleine groepen is het makkelijker aandacht te geven aan het leerproces van de individuele leerling, en het is niet duidelijk

of en hoe dit de resultaten heeft beïnvloed. Ook is het jammer dat er bij de ontwikkeling van het instrument nauwelijks gebruik is gemaakt van het ERK, omdat de communicatieve vaardigheden hier juist een prominente rol hebben en de ERK-rubrics nuttige handvatten bieden voor de evaluatie van deze vaardigheden. Ten slotte is bij de toetsing van het instrument zwaarder ingezet op betrouwbaarheid dan op validiteit. De 'gescripte' taak van een gesprek tussen de leerling en een getrainde onderzoeksassistent maakt het onderzoek betrouwbaar, maar staat mogelijk wat ver af van een echt gesprek in een authentieke situatie. De koppeling met vocabulaire scores (van de Peabody-toets) biedt een redelijke vergelijking met algemene taalvaardigheid, maar is wel gericht op een andere dimensie van taalvaardigheid dan de communicatieve vaardigheden zoals hier getoetst. De meeste van deze punten zijn het gevolg van de logische beperking van het doen van onderzoek in bestaande klassen, binnen een beperkte tijd en met beperkte menskracht. Deze punten van kritiek geven duidelijk aanleiding tot vervolgonderzoek, maar binnen de context van een promotieonderzoek is het werk van Van Batenburg bewonderenswaardig compleet en overtuigend.

De opbrengsten van het onderzoek zijn talrijk. Het ontwikkelde onderzoeksinstrument is een veelbelovend hulpmiddel voor het toetsen van gespreksvaardigheid op een betrouwbare en betekenisvolle manier. Ik kan mij goed voorstellen dat op basis hiervan een waardevolle toets kan worden ontwikkeld die breed toepasbaar is in de onderwijscontext. De implicaties van het onderzoek vormen een belangrijke bijdrage aan onze kennis over onderwijs in de tweede of vreemde taal. Het onderzoek bevestigt dat er in 'reguliere' lesmethodes vrijwel geen aandacht is voor gespreksvaardigheid en dat de bestaande methodes voortbouwen op een decennialange traditie van vormgericht taalonderwijs.

Uit ander onderzoek (Piggott, 2018; Rousse-Malpat, 2019) weten we dat vormgericht taalonderwijs, waarbij het grootste deel van de talenles wordt besteed aan expliciete grammatica-instructie, niet de meest effectieve lesmethode is. Ook het onderzoek van Van Batenburg bevestigt dat de afwezigheid van vormgericht onderwijs geen nadelige gevolgen heeft voor de kennis en vaardigheden van leerlingen. De tijd die overblijft, kan dan worden besteed aan activiteiten die dichter liggen bij het uiteindelijke doel van taalvaardigheidsonderwijs, zoals het houden van gesprekken die leiden tot betekenisvolle en doelgerichte communicatie. Het is niet vreemd dat het zelfvertrouwen van leerlingen toeneemt door lessen waarin dit doel centraal staat.

WANDER LOWIE

- Piggott, L. (2018). Grammatica-instructie? Kan wel, hoeft niet. *Levende Talen Magazine*, 105, 40-43.
- Rousse-Malpat, A. (2019). *Effectiveness of explicit vs. implicit L2 instruction: A longitudinal classroom study on oral and written skills*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.